

## Тема: Відтворення в сільському господарстві

### 1. Поняття відтворення. Типи відтворення (просте, розширене, звужене). Форми розширеного відтворення (екстенсивна, інтенсивна)

Процес суспільного в-ва, що розглядається в постійному зв'язку і в безперервному відновленні, є водночас процесом відтворення.

**Відтворення у с-г** – це процес постійного повторення і безперервного відновлення с-г в-ва.

Розрізняють **три типи відтворення**: просте, розширене, звужене.

При першому розміри в-ва не змінюються, при другому – обсяги в-ва безперервно зростають, а при третьому – в-во скорочується. Третій тип відтворення притаманний в-ву за умов економічної кризи і є явищем тимчасовим.

**Розширене відтворення у с-г** - це систематичне збільшення в-ва с/г продукції, яке дає змогу не лише забезпечити досягнутий рівень її споживання в суспільстві, а й виробляти додаткові предмети споживання та засоби в-ва.

Воно може здійснюватися в двох формах: екстенсивній і інтенсивній.

**Інтенсифікація в-ва – основна форма розширеного відтворення в с-г.**

Відтворення в с-г в цілому здійснюється за тими ж закономірностями, що й в інших галузях економіки, але з деякими особливостями, які впливають з специфіки самого в-ва.

### 2. Валова продукція як кінцевий результат господарської діяльності і основа розширеного відтворення в с/г. Раціональний розподіл ВП і формування фондів відшкодування, споживання, нагромадження

**Валова продукція с-г** – це обсяг продукції землеробства і тваринництва, виробленої за певний період (за рік) у грошовому виразі.

Обсяг валової продукції землеробства визначається розмірами зібраного врожаю с-г культур, вартістю вирощування молодих багаторічних насаджень та незавершеним в-вом (витрати на сівбу озимих, підготовку ґрунту під урожай наступного року).

У тваринництві до неї зараховують різну готову продукцію, яка не пов'язана із забоем тварин (молоко, яйця, вовна), приплід, приріст живої маси молодняка та дорослої худоби і побічну (гній, вовна-линька та ін.). Продукти первинної переробки тваринницької продукції (масло, сир, м'ясо, шкури) до складу валової продукції с-г не входять.

Валову продукцію с-г необхідно відрізнити від валової продукції с-г підприємств. Друге поняття ширше, бо воно включає валову продукцію с-г, а також продукцію лісівництва, звірівництва, рибиства, підсобних галузей, промислових підприємств. Крім того, сюди входять різні доходи за роботи і послуги виконані на сторону. Обсяг валової продукції с-г по кожному виду визначається в натуральному виразі.

У вартісному виразі валова продукція поділяється на вартість спожитих засобів виробництва (матеріальні витрати - МВ) і валовий доход (ВД), або чисту продукцію. **Валову продукцію сільського господарства (ВП) можна представити у такому вигляді:**

$$ВП = МВ + ВД$$

**Валовий продукт у процесі його використання розділяється на фонд відшкодування, фонд споживання та фонд нагромадження.**

**Фонд відшкодування** – це частина ВВП с/г, яка використовується для відновлення спожитих у процесі виробництва засобів і предметів праці.

**Фонд відшкодування** спожитих засобів виробництва сільськогосподарських підприємств створюється за рахунок натуральної частини валової продукції (насіння, корми, молодняк тварин) та її товарної частини, перетвореної у вартісну форму (виручка від реалізації продукції).

Цей фонд у складі валової продукції сільського господарства становить близько половини, решту - це валовий доход.

**Валовий дохід** – це економічна категорія, в якій відображено кінцеві результати виробництва. Розміри ВД зростуть, якщо збільшити виробництво ВП і зменшити матеріальні витрати шляхом раціонального використання виробничих фондів та підвищення ПП.

**Валовий дохід**, або чиста продукція, розраховується як різниця між вартістю валової продукції та фондом відшкодування:

$$\text{ВД} = \text{ВП} - \text{ФВ (МВ)}, \text{ де ФВ - фонд відшкодування.}$$

За рахунок валового доходу формуються фонди споживання і нагромадження.

**Фонд споживання** – це частина створеного в с/г ВД, який використовується для особистого і суспільного (невиробничого) споживання.

**Фонд споживання** включає фонд оплати праці, суспільні фонди споживання, які створюються сільськогосподарськими підприємствами, а також відрахування у фонди соціального забезпечення і соціального страхування.

**Чистий дохід** – це вартість додаткового продукту, створеного в с/г в-ві, який визначається як різниця між вартістю валової продукції і витратами на її виробництво:

$$\text{ЧД} = \text{ВП} - \text{ВВ},$$

де ВВ - виробничі витрати, які складаються з матеріальних витрат (МВ) і витрат на оплату праці (ОП).

Чистий дохід можна також розрахувати, як різницю між розміром валового доходу і витратами на оплату праці:

$$\text{ЧД} = \text{ВД} - \text{ОП}$$

**Фонд нагромадження** - це частина чистого доходу, яка використовується для розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва на основі приросту основних фондів (виробничих і неvirобничих) і матеріальних оборотних засобів та створення відповідних запасів і резервів.

Таким чином, ВП як кінцевий результат господарської діяльності с/г п-тв є одночасно основою розширеного відтворення і нагромадження в с/г. Тому ВП розподіляється на ФВ, ФС, і ФН:

$$\text{ВП} = \text{ФВ} + \text{ФС} + \text{ФН}.$$

### **3. Суть товарної продукції як частина ВП, яка вибуває з підприємства. Рівень товарності, методика розрахунку, шляхи підвищення товарності**

Одна частина валової продукції споживається в с-г в-ві і сільським населенням, друга – становить товарну продукцію.

Отже, **товарна продукція с-г** – це частина валової продукції, яку реалізують. Загальний обсяг товарної продукції с-г підп-ва являє собою суму всієї продукції, реалізованої на сторону, включаючи внутрішньосільський оборот.

Відношення всієї товарної продукції до валової, виражене в %, називають **рівнем товарності**, який визначають за формулою:

$$\text{Рт} = (\text{ТП} : \text{ВП}) * 100\% ,$$

де Рт - рівень товарності продукції, %;

ТП – товарна продукція, грн. або ц.;

ВП - валова продукція, грн. або ц.

